

Európai
Bizottság

KÖZÉRTHETŐEN AZ
EURÓPAI UNIÓ
SZAKPOLITIKÁIRÓL

Mezőgazdaság

Partnerség
Európa és
a gazdálkodók
között

Az EU közös agrárpolitikája:
az élelmünkért, a vidékeinkért,
a környezetünkért

KÖZÉRTHETŐEN AZ EURÓPAI UNIÓ SZAKPOLITIKÁIRÓL

Ez a tájékoztató füzet a „Közérthetően az Európai Unió szakpolitikáiról” című sorozat része. A sorozat azt hivatott bemutatni, mit tesz az EU a hatáskörébe tartozó szakpolitikai területeken, miért van szükség a tevékenységére, és munkája milyen eredménnyel jár. A sorozatot alkotó kiadványokat a következő internetcímen lehet letölteni:

http://europa.eu/pol/index_hu.htm
<http://europa.eu/!Uj47MC>

TARTALOMJEGYZÉK

Miért van szükségünk közös agrárpolitikára?	3
Hogyan működik az agrárpolitika?	7
Mit tesz az Európai Unió?	8
Európa mezőgazdaságának alakulása 2020-ig: az előttünk álló kihívások	16
További információk	16

Hogyan működik az Európai Unió? Tíz prioritás Európa számára Az EU alapító atyái
Adópolitika
Bankok és pénzügy
Belső piac
Bővítési politika
Digitális egységes piac
Egészségpolitika
Éghajlat-politika
Élelmiszer-biztonsági politika
Energiapolitika
Foglalkoztatási és szociális politika
Fogyasztói ügyek
Gazdasági és monetáris unió és az euró
Humanitárius segítségnyújtás és polgári védelem
Jogérvényesülés, alapvető jogok és egyenlőség
Kereskedelempolitika
Költségvetés
Környezetvédelmi politika
Közlekedéspolitika
Kulturális és audiovizuális politika
Kutatási és innovációs politika
Mezőgazdasági politika ✕
Nemzetközi együttműködés és fejlesztés
Oktatási, képzési, ifjúsági és sportpolitika
Regionális politika
Tengerügy és halászat
Vámpolitika
Versenypolitika

Közérthetően az Európai Unió szakpolitikáiról: Mezőgazdaság

Európai Bizottság
Kommunikációs Főigazgatóság
Polgárok tájékoztatása
1049 Brüsszel
BELGIUM

Hasznosnak találta ezt a kiadványt? Írja meg nekünk:
comm-publi-feedback@ec.europa.eu

A kézirat 2016 decemberében lett frissítve.

Fénykép a fedőlapon és a 2. oldalon: © Phovoir
16 o. – 21 × 29,7 cm

Print ISBN 978-92-79-59629-2
doi:10.2775/526138
NA-02-16-625-HU-C

PDF ISBN 978-92-79-59603-2
doi:10.2775/666236
NA-02-16-625-HU-N

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2017

Printed by Bietlot in Belgium

© Európai Unió, 2017

A további felhasználás a forrás feltüntetése esetén engedélyezett. A Bizottság dokumentumainak további felhasználását a 2011/833/EU határozat szabályozza (HL L 330., 2011.12.14., 39. o.). Az európai uniós szerzői jogi védelem alatt nem álló fényképeket és más anyagokat a szerzői jog tulajdonosának előzetes engedélyével lehet csak felhasználni vagy sokszorosítani. Engedélyért közvetlenül a jogtulajdonosokhoz kell fordulni.

Miért van szükségünk közös agrárpolitikára?

Mezőgazdasági kihívások a következő 50 évben

Az 1962-ben létrehozott közös agrárpolitika (KAP) partneri viszonyt teremt a mezőgazdaság és a társadalom, valamint Európa és gazdálkodói között. Legfontosabb célja, hogy:

- *fokozza a mezőgazdasági termelékenységet, hogy megbízható legyen az élelmiszer-ellátás, és a fogyasztók megfizethető áron jussanak élelmiszerhez; és*
- *az uniós gazdáknak tisztességes megélhetést biztosítson.*

Ma, ötven év elteltével az EU előtt számos kihívás áll:

- *gazdaságilag életképes élelmiszer-termelést kell biztosítani, amellyel hozzájárulhatunk a világ élelmiszer-ellátásához, ugyanis a Föld népessége várhatóan jelentősen megnő a jövőben;*
- *kezelni kell az éghajlatváltozás problémáját, a természeti erőforrásokkal pedig fenntarthatóan kell gazdálkodni;*
- *EU-szerte gondoskodni kell a vidékről, és meg kell őrizni a vidéki gazdaság életképességét.*

A közös agrárpolitika az Európai Unió tagállamainak közös szakpolitikája. Irányítása uniós szinten történik, finanszírozását az EU költségvetési forrásai biztosítják.

Az EU 500 millió fogyasztójának egészséges, tápláló és megfizethető élelmiszert biztosító ellátásra van szüksége. Úgy tűnik, a gazdasági környezet bizonytalan és kiszámíthatatlan marad, ráadásul számos jelenlegi és jövőbeli kihívással is szembe kell nézni, például a globális versennyel, a gazdasági és pénzügyi válsággal, az éghajlatváltozással, valamint az üzemanyag-, a műtrágya- és egyéb ráfordítások ingatólagos árával.

Közös agrárpolitika – az élelmünkért

Az EU, hogy meg tudjon birkózni az említett kihívásokkal, létrehozta és gyakorlatba ültette a közös agrárpolitikát. Ez hivatott megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy a gazdák elláthassák a társadalom számára fontos feladataikat, melyek közt az élelmiszer-termelés áll az első helyen.

A közös agrárpolitikának köszönhetően az európai polgárok élelmiszer-ellátását nem fenyegeti veszély. Biztosak lehetünk abban, hogy a gazdák megtermelik azt az ételt, amire szükségünk van.

Az európai gazdálkodók biztonságos és kiváló minőségű, egyszersmind megfizethető termékek rendkívül bőséges választékával látják el társadalmunkat. Európa élelmiszer-termékei és kulináris hagyományai világszerte nevezetesek. Az Unió kivételes mezőgazdasági adottságainak köszönhetően képes arra, hogy kulcsszerepet töltsön be a világ élelmiszerbiztonságának megteremtésében, és vállalnia is kell ezt a feladatot.

Európa lakossága nyugodt lehet afelől, hogy a gazdák megtermelik azt az élelmiszert, amelyre a társadalomnak szüksége van

Közös agrárpolitika – a vidékeinkért

A mezőgazdaság nem csupán az élelemről szól. Ez a gazdasági ágazat fontos szerepet játszik a vidéken élő emberek és az általuk alkotott közösségek életében, a vidék és értékes természeti erőforrásainak fenntartásában.

Az EU valamennyi tagállamában igaz az, hogy a termelők tartják életben a vidéket és a falusi életformát. Gazdaságok és gazdálkodók nélkül a mezővárosok, a nagy- és kisközségek, valamint az aprófalvak világa gyökeresen megváltozna – az egész társadalom kárára.

Vidéken a gazdálkodás sok munkahelyet teremt. A gazdáknak gépekre, üzemanyagra, épületekre, műtrágyára, valamint állategészségügyi szerekre és állatorvosi segítségre van szükségük. Az őket ellátó, kiszolgáló ágazatok sok embert foglalkoztatnak. Az élelmiszerek előkészítése, feldolgozása és csomagolása, valamint a mezőgazdaságra épülő többi tevékenység úgyszintén megannyi lehetőség az elhelyezkedésre. Az élelmiszerek raktározásához, szállításához és értékesítéséhez is szükség van munkaerőre.

Ahhoz, hogy a gazdák hatékonyan végezhesék munkájukat, és hogy a mezőgazdaságot kiszolgáló, illetve a mezőgazdaságra épülő gazdasági ágazatok korszerűek és termelékenyek maradjanak, nagyon fontos, hogy az érintettek idejében hozzájussanak a mezőgazdasági kérdésekkel, a gazdálkodási módszerekkel és a piaci fejleményekkel kapcsolatos legfrissebb információkhoz. A közös agrárpolitika ezért nagy hangsúlyt fektet arra, hogy javítsa a nagy sebességű technológiákhoz való hozzáférést a vidéki térségekben. Ezáltal egyúttal a Bizottság által célul kitűzött 10 prioritás egyikének megvalósításához, nevezetesen az összekapcsolt digitális egységes piac kialakításához is hozzájárul. A 2014 és 2020 közötti időszakban a szakpolitika várhatóan 18 millió vidéki lakos – azaz az uniós vidéki lakosság 6,4%-a – számára teszi lehetővé a jobb internetes szolgáltatásokhoz és infrastruktúrához való hozzáférést.

Összefoglalva elmondható, hogy a gazdálkodás és az élelmiszer-előállítás gazdaságunk és társadalmunk nélkülözhetetlen része. Az EU 28 tagállamában körülbelül 11 millió mezőgazdasági üzem van, és 22 millió ember dolgozik rendszeres jelleggel a mezőgazdaságban. A mezőgazdaság és az élelmiszeripar együtt csaknem 44 millió munkahelyet biztosít az Európai Unióban.

Közös agrárpolitika – a környezetünkért

Vidékeink nem őrzik az eredeti természeti képet. A gazdálkodók évszázadok óta alakítják tájainkat. Mai sokszínű környezetünket és a változatos vidéki tájat a mezőgazdaságnak köszönhetjük. Vidéki térségeink rendkívül gazdag állat- és növényvilágnak adnak otthont. A biodiverzitás pedig kulcsfontosságú a vidék fenntartható fejlődése szempontjából.

A gazdák gondját viselik a vidéknek – mindannyiunk érdekében. Ezáltal közjavakkal látnak el minket, melyek közül a legfontosabb, hogy törődnek a talajjal, a tájjal és a biológiai sokféleséggel. A piac nem fizet ezekért a közjavakért. Az EU ezért jövedelemtámogatást nyújt a gazdálkodóknak a társadalom egészének nyújtott szolgálataikért cserébe.

Sokszor előfordul, hogy az éghajlatváltozás kedvezőtlenül érinti a gazdákat. A közös agrárpolitika pénzügyi segítséget nyújt nekik, hogy gazdálkodási módszereik és rendszereik átalakítása révén meg tudjanak birkózni az éghajlatváltozás hatásaival.

Társadalmunknak gondosan kell bánnia a természeti erőforrásokkal. Ezt a gazdálkodók tudják a legjobban, mivel megélhetésük közvetlenül ezeken az erőforrásokon alapul. Bizonyos gazdálkodási gyakorlatok a környezetre káros mellékhatásokkal járnak. Az EU ezért ösztönzőkkel segíti elő, hogy a termelők fenntartható és környezetbarát módon gazdálkodjanak.

A gazdáknak tehát kettős kihívással kell szembenézniük: élelmiszert kell termelniük, egyszersmind óvniuk kell a természetet, és meg kell őrizniük a biológiai sokféleséget.

A mezőgazdaságban környezetvédelmi szempontból fenntartható, a természeti erőforrásokat körültekintően használó termelési módszereket kell alkalmazni. Ez élelmiszeriparunk fennmaradásának és életminőségünk megőrzésének elengedhetetlen feltétele – ma, holnap és a távolabbi jövőben is.

Mindannyiunknak érdeke, hogy a gazdák gondját viseljék a vidéknek

Európa mezőgazdaságának alakulása

1957

A hat nyugat-európai ország által aláírt Római Szerződés megteremti az Európai Gazdasági Közösséget (a mai EU elődjét).

1962

Megszületik a közös agrárpolitika. Az eredeti elképzelés szerint a közös agrárpolitikának azt kell céloznia, hogy megfizethető árú élelmiszerekkel lássa el az embereket, és megfelelő életszínvonalat biztosítson a mezőgazdasági termelőknek.

1984

A közös agrárpolitika saját sikerének áldozatává válik. A gazdaságok annyira termelékenyek lettek, hogy a szükségesnél több élelmiszert állítanak elő. A felesleget elraktározzák, „élelmiszerhegyek” jönnek létre. A döntéshozók több intézkedést is hoznak avégett, hogy a termelés mértékét hozzáigazítsák a piaci szükségletekhez.

1992

A piactámogatásról a termelők támogatására helyeződik át a hangsúly a közös agrárpolitikában. Az ártámogatás fokozatosan csökken, és a közvetlen termelői támogatások rendszere lép a helyébe. A gazdák ösztönzést kapnak, hogy környezetkímélőbb termelési módszereket alkalmazzanak. A reform egybeesik az 1992-es Rio de Janeiro-i Föld-csúcstalálkozóval, ahol megfogalmazódik a fenntartható fejlődés elve.

2003

A közös agrárpolitika jövedelemtámogatást nyújt. A közös agrárpolitika ismét reform tárgya, aminek eredményeként megszűnik a kapcsolat a támogatás és a termelés mértéke között. A termelők immár jövedelemtámogatást kapnak, aminek azonban feltétele, hogy gondoskodjanak a mezőgazdasági területekről, és megfeleljenek bizonyos élelmiszerbiztonsági, környezetvédelmi, állategészségügyi és állatjóléti követelményeknek.

2013

A közös agrárpolitika újból átalakításra kerül, mégpedig a mezőgazdasági ágazat versenyképességének növelése, a fenntartható gazdálkodás és az innováció előmozdítása, valamint a vidéki térségek foglalkoztatási és növekedési adatainak javítása végett. További cél, hogy az aktív termelők részesüljenek pénzügyi támogatásban.

© iStockphoto/Milan Zere mski

Hogyan védjük a természetet és a biológiai sokféleséget?

Miért uniós szintű a mezőgazdasági politika?

A mezőgazdaságot, a gazdaság többi ágazatának nagy többségével ellentétben, amelyekért a tagállami kormányok viselik a felelősséget, szinte kizárólagosan az Európai Unió támogatja. Egy olyan gazdasági ágazat esetében, amelytől az élelmiszer-biztonságunk függ, és amely központi szerepet játszik a természeti erőforrások kiaknázásában és a vidéki térségek gazdasági fejlődésében, nagyon fontos, hogy közös szakpolitikával rendelkezünk.

A közös agrárpolitika fő célja az, hogy fokozza a mezőgazdasági termelékenységet, ezáltal pedig megbízható és megfizethető élelmiszer-ellátást nyújtson a fogyasztóknak, és hogy tisztas megélhetést biztosítson az európai uniós gazdálkodóknak.

Ezt a két célt, melyet a mezőgazdaság és a vidéki térségek pénzügyi támogatása nélkül nem lehet elérni, az uniós országok mindegyike magáénak vallja. A közös uniós politika abból a szempontból is előnyös, hogy a költségvetési forrásokat hatékonyabban használja fel, mint ahogyan azt 28 különálló nemzeti politika tenné.

Európában a mezőgazdasági termékeknek egyetlen nagy közös piaca van, ahol az egységes szempontok szerinti agrártámogatás tisztességes versenyfeltételeket teremt az európai belső piacon, illetve a világpiacon egymással versenyben álló gazdák számára.

Ha nem lenne közös szakpolitika, a tagállamok kétségkívül más-más agrárpolitikai célokat követnének, és különböző mértékben támogatnák a mezőgazdaságot. Az uniós szintű agrárpolitika lehetővé teszi, hogy közös szabályok érvényesüljenek az egységes piacon, hogy szükség esetén ki lehessen védeni a piac ingadozásait, és hogy folytatódjon az elmúlt években hozott reformokkal megindult folyamat, amelynek nyomán az európai mezőgazdaság egyre versenyképesebbé válik. Lehetővé teszi továbbá azt is, hogy az EU közös kereskedelmi politikát alakítson ki, amelynek köszönhetően egységes álláspontot képviselve léphet fel a világpiacon kereskedelmi partnereivel szemben.

Hogyan működik az agrárpolitika?

A mezőgazdaság jobban függ az időjárási és az éghajlati körülményektől, mint sok más gazdasági ágazat. A mezőgazdaságban ráadásul bizonyos időre elkerülhetetlenül szükség van ahhoz, hogy a termelők a kínálatot a fogyasztói kereslethez igazítsák: nyilvánvaló, hogy időbe telik több búzát vagy több tejet termelni. Fogyasztásunk az élelmiszerek esetében viszonylag állandó más termékekhez képest, ezért a termelés mennyiségének kismértékű változásai is jelentős hatással lehetnek az árakra.

Ez az üzleti bizonytalanság indokolja azt, hogy a közszféra ilyen fontos szerepet vállal az agrárgazdaságok jövedelemstabilitásának fenntartásában. A gazdáktól függ több mint 500 millió polgár élelmezésbiztonsága. A közös agrárpolitika ezért a következő módokon támogatja őket:

- **jövedelemtámogatással** – a mezőgazdasági termelők közvetlen, jövedelemkiegészítő kifizetésben részesülnek azért, mert olyan közjavakat nyújtanak, amelyekért a piac általában nem fizet, például azért, hogy gondját viselik a vidéknek;
- **piaci intézkedések** – az Európai Bizottság intézkedéseket hozhat, hogy kezelje a nehéz piaci helyzeteket, amelyek például akkor alakulnak ki, ha egészségügyi aggályok miatt hirtelen csökken a kereslet, vagy ha a piacon átmeneti túlkínálat miatt leesnek az árak;
- **vidékfejlesztési intézkedések** – az illetékes szervek tagállami (esetenként regionális) fejlesztési programokat dolgoznak ki a vidéki térségek sajátos nehézségeinek az orvoslására. A tagállamok a programokat közös listán szereplő intézkedésekből állítják össze, ám van némi mozgásterük, hogy a területükön felmerülő legsürgetőbb problémákat saját gazdasági, természeti és strukturális körülményeiket figyelembe véve kezeljék. A vidékfejlesztési programok szerves része a Leader elnevezésű kezdeményezés, amely a helyi lakosokat a helyi problémák megoldására ösztönzi.

A piactámogatást és a jövedelemtámogatást az EU teljes mértékben saját költségvetéséből fedezi, a vidékfejlesztési intézkedéseket viszont a tagállamokkal közösen, többéves programozás alapján finanszírozza.

Az EU költségvetéséből finanszírozott politika

Egyesek vitatják a közös agrárpolitikának szentelt költségvetés indokoltságát. Sokszor hangzik el az az állítás, miszerint „az uniós költségvetés felét a közös agrárpolitika emészti fel”. Azok, akik ezt állítják, nem veszik megfelelően figyelembe az EU költségvetési mechanizmusát, sem a közös agrárpolitika céljait.

Való igaz, hogy az agrárpolitika megvalósításához az EU költségvetésének 40%-ára van szükség. Ez annak tudható be, hogy a közös agrárpolitika egyike annak a néhány politikai területnek, amelyet nagyon nagy részben az EU finanszíroz. Ezzel ellentétben a szakpolitikák többségét elsősorban a tagállamok finanszírozzák.

Fontos tehát a kérdést megfelelő kontextusba helyezni és megvizsgálni, miként viszonyul a közös agrárpolitika költségvetése az uniós országok összes közkiadásaihoz. Ebből a szemszögből nézve megállapíthatjuk, hogy az agrárpolitika valójában kis költségvetésből gazdálkodik – az EU összes közkiadásainak csupán 1%-át teszi ki.

2016-ban ez az összeg mintegy 61 milliárd euró volt.

Végül azt is fontos megjegyezni, hogy az uniós költségvetésben a közös agrárpolitika részaránya nagyon meredeken – 75%-ról kevesebb mint 40%-ra – csökkent az utóbbi harminc év alatt.

Időközben az EU 18 új tagállammal bővült (a gazdák száma pedig ezzel több mint duplájára nőtt), és ennek eredményeként a kiadásokból jóval kevesebb összeg jut ma egy termelőre, mint régebben.

Mit tesz az Európai Unió?

Közös agrárpolitika – a gazdákért

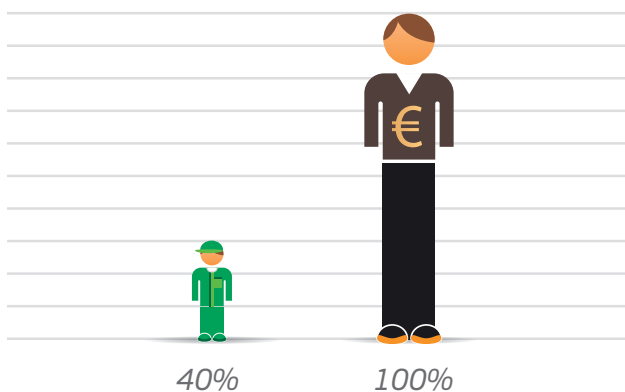
Az Európai Unióban körülbelül 11 millió gazdaság van, és 44 millió munkavállaló dolgozik a teljes uniós élelmiszer-ellátási láncban. A gazdák képezik az élelmiszer-termelési lánc első láncszemét. Ebből kifolyólag rendkívül fontos stratégiai és gazdasági szerepük van, az EU nem engedheti meg magának, hogy elveszítse őket. Az alapvető, ösztönös gazdálkodói készségek nem sajátíthatók el könyvek lapjairól, hanem nemzedékről nemzedékre adódnak át.

Sok fiatal azonban már nem találja vonzó foglalkozásnak a gazdálkodást, ezért egyre fogyatkozik a gazdálkodók létszáma. 2013-ban a gazdaságoknak csupán 6%-át irányította 35 évesnél fiatalabb gazda, 31%-uk pedig 65 év feletti gazda vezetésével működött.

A közös agrárpolitika ezért segíti a gazdálkodni kívánó fiatalokat, hogy az ehhez szükséges földet, gépeket és felszerelést megvehessék. A közös agrárpolitika továbbá ösztöndíjakkal támogatja mind az új, mind a tapasztalt termelők szakképzését, hogy elsajátíthassák a legújabb gazdálkodási módszereket.

Az uniós vidékfejlesztés komoly feladata, hogy ösztönözze a fiatal gazdákat és gondoskodjon a nemzedékek közötti folytonosságról.

A MEZŐGAZDASÁGBÓL, ILLETVE A NEM MEZŐGAZDASÁGBÓL SZÁRMAZÓ KERESTEK VISZONYA

Az adatok 2014-ből származnak; az ábra a családi gazdaságok jövedelmét a gazdaság egészére jellemző bérek átlagához viszonyítva mutatja.

Forrás: Európai Bizottság.

A GAZDÁLKODÓK ÁLTAL ÉVENTE TERMELT MENNYISÉGEK

2012–2014-es átlag

Gabonafélék: 300 millió tonna

Cukor: 18 millió tonna

Olajos magvak: 30 millió tonna

Olívaolaj: 2 millió tonna

Alma: 10 millió tonna

Körte: 2 millió tonna

Citrusfélék: 11 millió tonna

Bor: 170 millió hektoliter

Marha- és borjúhús: 7 millió tonna

Sertéshús: 20 millió tonna

Baromfihús: 13 millió tonna

Tojás: 7 millió tonna

Tej: 150 millió tonna

A gazdálkodás Európa bizonyos részein, például a hegyes-dombos vidékeken, illetve a félreeső területeken különösen nehéz. Fontos, hogy megakadályozzuk ezeknek a régióknak az elnéptelenedését. A közös agrárpolitika finanszírozást nyújtva gondoskodik arról, hogy a hátrányos helyzetű területek gazdasága életképes maradjon, és az ott élő közösségek idővel ne tűnjenek el.

A közös agrárpolitikának köszönhetően a gazdálkodók a fogyasztók igényei szerint termelnek

A közös agrárpolitikának végső soron az uniós polgárok is hasznát látják. Az üzletekben és a szupermarketekben mindig bőségesen található élelmiszer, többnyire megfizethető áron. A legtöbb uniós tagállamban napjainkban egy átlagos család havi jövedelmének körülbelül 11%-át költi élelmiszereire. Ez feleannyi, mint 1962-ben.

A gazdálkodók egyre többet tesznek azért, hogy védjék a környezetet és megőrizzék a táj szépségét

A termelők folyamatosan kiváló minőségű étellel látnak el minket. Európa az olívaolaj, tej és tejtermékek, húsok, borok és szeszes italok ágazatában világszónak számít. Ráadásul könnyűszerrel megtudható, hol és hogyan készültek az élelmiszerek; az EU címkézési és nyomonkövethetőségi szabályainak köszönhetően a vásárlók a szükséges információk birtokában, tájékozottan választhatnak a termékek közül.

Sok uniós fogyasztó helyi vagy regionális termékeket vásárol, ha van rá lehetősége. A hagyományos különleges termékek egyre népszerűbbek, és ennek köszönhetően sok termelő termékeit közvetlenül a fogyasztónak adja el a termelői piacokon, és van aki maga fel is dolgozza a termékeit, ezáltal helyi többletértéket teremtve. Az EU támogatja ezt a tendenciát: lehetővé tette a földrajzi jelzések bejegyzését, oltalmat nyújtva így több mint 3400 terméknek. Az olyan termékek esetében, ahol a minőség, a hírnév vagy más jellegzetesség miatt fontos a földrajzi eredet, a földrajzi jelzés igazolja, hogy egy adott termék egy adott országból, régióból vagy helységről származik.

A gazdálkodók a vidék gondozói

Az EU földterületének hozzávetőleg a fele mezőgazdaságilag művelt terület, ezért a mezőgazdaság nagyon fontos a természetes környezet szempontjából. A gazdálkodás az évszázadok során értékes természetközeli élőhelyek egész sorának kialakulásához és fennmaradásához járult hozzá. Ma ezek alakítják a táj arculatát EU-szerte, és gazdag vadvilágnak adnak otthont. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a mezőgazdaság és a természet hatással van egymásra. A közös agrárpolitika egymást követő reformjainak köszönhetően a környezetbarát megfontolások egyre nagyobb szerepet kapnak a gazdálkodási módszerek alakulásában.

Ma a gazdákra kettős szerep hárul: egyrészt élelmiszert termelnek, másrészt pedig gondozzák a vidéket. Az utóbbi feladatuk ellátásakor közjavakat állítanak elő.

A társadalom egésze, a mostani és majdani generációk egyaránt hasznát látják annak, ha gondos kezek vigyázzák és ápolják a vidéki tájakat. Méltányos tehát, hogy a gazdák ezért a közérdekű tevékenységükért ellenszolgáltatásban részesüljenek a közös agrárpolitika révén.

A 2013-as reform óta a termelők csak akkor kaphatják meg teljes egészében a jövedelemtámogatás címén őket megillető összeget, ha környezetvédelmi szempontból fenntartható gazdálkodási módszereket alkalmaznak. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy állandó legelőt kell fenntartaniuk (a növényzet szén-dioxidot vesz fel a levegőből, ami segíti az éghajlatváltozás elleni küzdelmet); meghatározott számú növényfajtát kell termesztelniük legalább, és a szántóterületük legalább 5%-át úgy kell megművelniük, hogy ösztönözzék a biológiai sokféleséget (ezek az úgynevezett ökológiai jelentőségű területek). A termelők további támogatásban részesülhetnek, ha vállalják, hogy az előírtnál szigorúbb agrár-környezetvédelmi gazdálkodási módszereket alkalmaznak.

A közös agrárpolitika ezenkívül – a társadalom elvárásával összhangban – a táj festői arculatát megóvó mezőgazdasági módszereket is partolja.

A biodiverzitás fenntartása, a vadvilág élőhelyeinek megőrzése, a vízforrásokkal való gazdálkodás és az éghajlatváltozás problémájának a kezelése megannyi más fontos teendő, mellyel a gazdák kötelesek foglalkozni.

Ebben a tekintetben különösen fontos szerepe van a Natura 2000 programnak. A mintegy 27 ezer értékes természeti területből álló, az EU összterületének körülbelül egyötödét felölelő ökológiai hálózat Európa biodiverzitásának megőrzését célozza. Ezek nem elzárt védett területek, nincsenek elkerítve, hanem sok esetben fenntartható emberi tevékenység és földhasználat révén alakultak ki és maradtak fenn, és jövőjük is ezen múlik. A hálózat számos területe mezőgazdasági földeken található, a termelők pedig vállalják, hogy oly módon használják a területet, hogy a biológiai sokféleség ne szenvedjen kárt.

A vidéki gazdaság és a falusi életmód jövője a mezőgazdaságtól függ

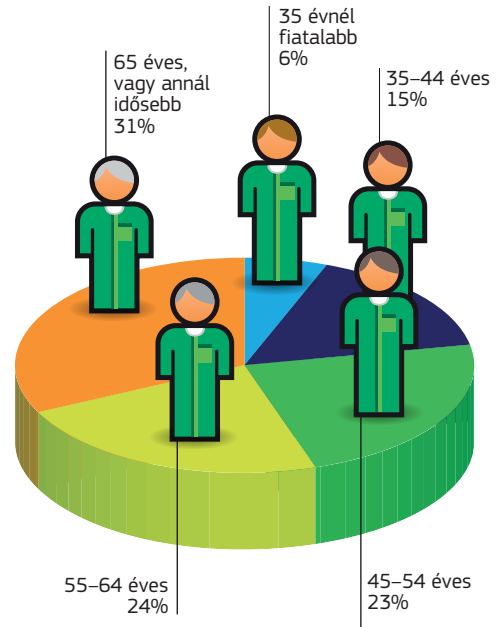
Jóllehet az EU legtöbb vidéki területén a gazdálkodás az első számú gazdasági tevékenység, a termelők nemcsak növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkoznak. Gyakran maguk dolgozzák fel termékeiket, és közvetlenül értékesítik árujukat a fogyasztóknak. A 2013-as reform is ösztönzi az élelmiszerek közvetlen – például termelői piacokon történő – értékesítését.

Az EU népességének körülbelül a fele vidéken él. Ha nem lenne a mezőgazdaság, nem sok minden maradna, ami összetartaná és gazdaságilag életképpé tenné a vidéki közösségeket. Ha megszűnne a gazdálkodás, a parlagon maradt földterületek sok régióban gondot okoznának.

A közös agrárpolitika ezért anyagi támogatásukkal gondoskodik arról, hogy a termelők továbbra is megműveljék a földet, és hogy a falvak szépítésével, a táj megőrzésével összefüggő feladatok, a kulturális örökséghez kapcsolódó projektek, illetve a közvetlenül vagy közvetve a gazdálkodáshoz és a vidéki gazdasághoz köthető más tevékenységek további munkahelyeket teremtsenek.

A támogatás segít megakadályozni, hogy a vidéki térségek a kevés munkalehetőség és a magas munkanélküliség

A MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐK ÁTLAGÉLETKORA EGYRE NŐ

Forrás: Eurostat, 2013.

miatt elnéptelenedjenek. Az iskolák, az orvosi rendelők és egyéb közintézmények megmaradnak és fejlődnek, jó okot szolgáltatva az embereknek arra, hogy vidéken maradjanak, és ott neveljék fel gyermekeiket.

Erősíteni kell a kis családi gazdaságok dinamizmusát. A termelők között sok az 55 év feletti, és ők belátható időn belül felhagynak az aktív gazdálkodással. Az EU tudatában van annak, hogy a gazdák korösszetétele aggodalomra ad okot. Ahhoz, hogy Európa vidéki területei sikeresen meg tudjanak birkózni az előttük álló számtalan kihívással, a fiatal gazdák támogatását elengedhetetlen szakpolitikai szempontként kell kezelni.

Több fiatal mezőgazdasági termelőre van szükség

Eredményes és versenyképes gazdálkodókra van szükség Európában, hogy növekedést és munkahelyeket teremtsenek

A közös agrárpolitika a versenyképesség és az innováció szolgálatában

A közös agrárpolitika segíti a gazdákat, hogy fokozzák termelékenységüket, és fejlesszék technikai jártasságukat.

Kezdetben a közös agrárpolitika a termelőket korszerű gépek és új technológiák, köztük műtrágyák és növényvédők szerek alkalmazására is ösztönözte. Ez szükséges lépés volt, mivel a fő hangsúly akkor a népesség igényeit kielégítő élelmiszer-mennyiség előállítására helyeződött.

A politika rendkívül hatásos volt, a termelékenység megnőtt. A terméshozam egyre emelkedett, majd 2000 után stabilizálódott. Az elkövetkezendő években a kutatás és az innováció döntő fontosságú lesz a gazdák számára, hogy kevesebből termelhessenek többet.

A keletkezett élelmiszer-felesleg láttára a szakpolitika más szempontokat helyezett előtérbe. A közös agrárpolitika ma abban segíti a gazdákat, hogy:

- olyan gazdálkodási módszerekkel dolgozzanak, amelyek kevesebb üvegházhatásúgáz-kibocsátással járnak;
- környezetbarát gazdálkodási eljárásokat alkalmazzanak;
- megfeleljenek az egészségügyi, környezetvédelmi és állatjóléti előírásoknak;
- a régiójukra jellemző helyi specialitások előállítására és forgalmazására törekedjenek;
- jobban hasznosítsák az erdőket és az erdős területeket; és hogy
- új felhasználási módot találjanak a termékeiknek más ágazatok, például a kozmetika, a gyógyászat vagy az iparművészet területén.

Az uniós kutatási alapok új gazdálkodási rendszerek kifejlesztésén dolgoznak, hogy a mezőgazdasági termelők meg tudjanak felelni az előttük álló kihívások sokaságának, melyek közül külön kiemelendő az éghajlatváltozás és a természeti erőforrásokra nehezedő nyomás problémája. A gazdáknak a jövőben kevesebből kell többet termelniük. Fejleszteni kell tehát az ezt szolgáló eszközöket, például az innovációs partnerséget, támogatni kell a mezőgazdasági innovációt, áthidalva a kutatás és a gazdálkodási gyakorlat között tatóngó szakadékot, valamint elősegítve az érdekelt felek (gazdák, tanácsadók, mezőgazdasági vállalkozások, kutatók, hatóságok stb.) közötti kommunikációt és együttműködést.

A korszerűsítés egyike a közös agrárpolitika prioritásainak

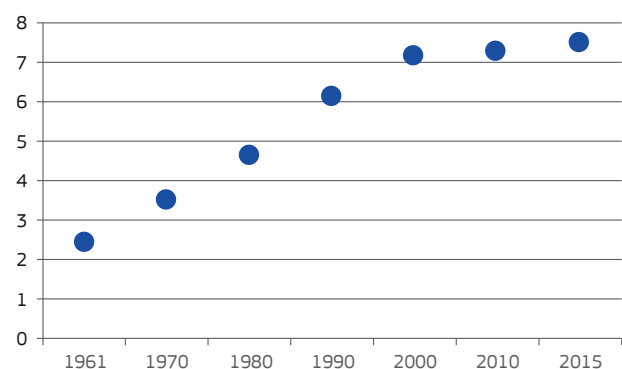
A gazdaságok korszerűsítése mindig is a közös agrárpolitika fontos célkitűzése volt, és ma is az. Az EU sok mezőgazdasági termelője él a lehetőséggel, hogy gazdasági épületeit, illetve gépparkját uniós támogatással korszerűsítse. Más gazdák az állatállomány minőségének és az állattartás körülményeinek javítására igényelnek és kapnak támogatást.

A támogatás célja az, hogy a termelők gazdaságilag versenyképesek legyenek, és környezetvédelmi szempontból fenntartható eljárásokat alkalmazzanak.

A közös agrárpolitika vidékfejlesztési intézkedései a változás és a fejlődés fontos hajtóerői maradnak: a jövőben is lehetőséget fognak biztosítani a termelők számára, hogy gazdaságukat, valamint tágabb környezetüket, a vidéket fejlesszék.

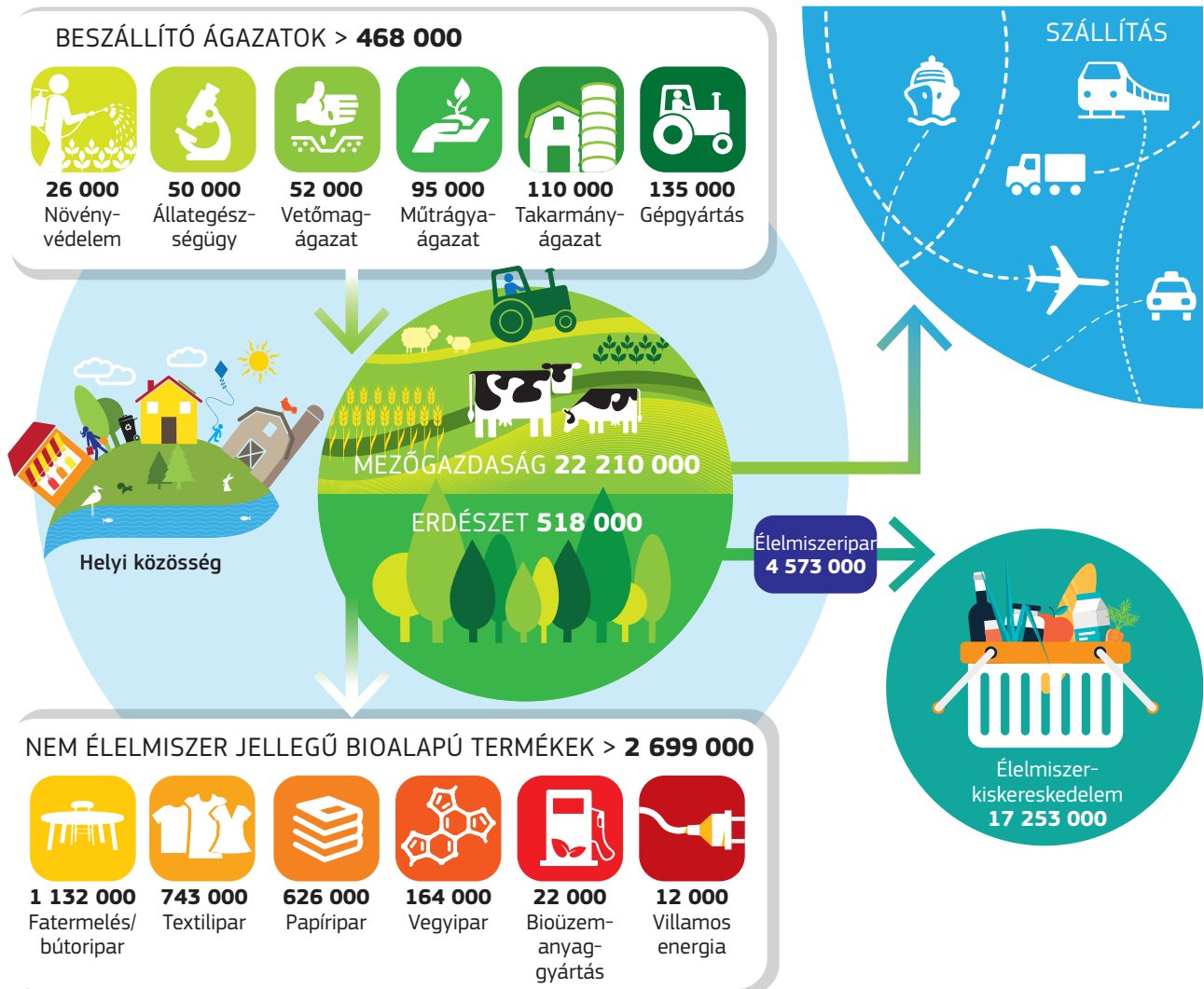
A következő évtized során a termelők egyre hatékonyabbak és versenyképesebbek lesznek.

HATÉKONYABB TERMELÉS: A HAT ALAPÍTÓ TAGÁLLAM BÚZATERMÉSÉNEK ALAKULÁSA

Hektáronkénti terméshozam (t). Forrás: Európai Bizottság.

A MEZŐGAZDASÁGBAN, AZ ERDÉSZETBEN ÉS A KAPCSOLÓDÓ ÁGAZATOKBAN ALKALMAZOTT SZEMÉLYEK SZÁMA

2012–2013. évi (mezőgazdaság, élelmiszeripar és élelmiszer-kiskereskedelem), illetve 2009. évi (a többi ágazat) adatok alapján.

(*) Teljes munkaidős és részmunkaidős állások.

Forrás: Közös Kutatóközpont, „The bioeconomy in the EU in numbers” (Az európai uniós biogazdaság számokban), 2015; Eurostat, A vállalkozások szerkezeti statisztikái, 2015; Eurostat, Gazdaságszerkezeti felmérés, 2013. A beszállító ágazatok esetében az adatok ágazati forrásokból származnak.

Az EU 2014 és 2020 között csaknem 4 millió tanfolyami helyet és 1,4 millió tanácsadási ülést tervez a termelők részére biztosítani, elsősorban a mezőgazdasági üzemek gazdasági és környezeti teljesítményének témájában. Várhatóan mintegy 335 ezer gazda fog beruházási támogatásban részesülni gazdaságának átszervezése és korszerűsítése céljából, és 175 ezer fiatal mezőgazdasági termelő fog anyagi segítséget kapni vállalkozása elindításához.

A gazdák segítségével a támogatások és a hitelek játsszák a főszerepet, de léteznek más eszközök is. Ezek között említhetők a pénzügyi garanciarendszerek és a biztosítás.

Méltányos feltételeket a termelőknek

A gazdaságok túlnyomó része viszonylag kicsi. Az uniós mezőgazdasági termelők átlagosan mindössze 16 hektár (körülbelül 22 futballpálya nagyságú) földdel rendelkeznek; a gazdaságok 66%-ának mérete nem éri el az 5 hektárt.

A gazdaságok kis mérete miatt a termelők nehezen kapják meg a legjobb piaci árat termékeikért. A piaci ár nem

minden esetben tükrözi a minőség javításáért tett erőfeszítéseiket és a hozzáadott értéket.

A közös agrárpolitika egyre inkább segíti a termelőket abban, hogy jobb alkupozícióba kerüljenek az élelmiszerlánc többi tagjával szemben.

Az EU e célból ösztönzi:

- termelőszervezetek létrehozását, melyek lehetővé teszik a gazdák csoportosulását, hogy együttesen értékesíthessék termékeiket, és így nagyobb piaci erőt képviselhesse az élelmiszerláncban;
- az együttműködés más formáit, hogy a termelők nagyobb befolyással bírjanak a piacon, növelhessék árrésüket és versenyképességüket;
- a speciális termelési típusokat, például a biogazdálkodást;
- szerződéses kapcsolatok létrejöttét a teljes élelmiszerláncban; valamint

Európa nevezetes arról, hogy jó minőségű élelmiszereket termel. Hírnevét számos uniós program segít fenntartani

- kölcsönös befektetési alapok és biztosítási rendszerek létrehozását, hogy a termelők jobban reagálhassanak a piac kilengéseire és az árzuhanásokra.

A kockázatkezelési és marketingeszközök használata szintén erősítheti a gazdák pozícióját az élelmiszerláncban. A 2013-as reform pénzügyi támogatást nyújt azoknak a gazdálkodóknak, akik ilyen eszközöket szeretnének igénybe venni.

A siker kulcsa: a kiváló minőségű élelmiszer

Európa rendkívüli kulináris hagyományokkal büszkélkedhet, hírnevét sokféle kiváló étel, illetve a bor- és sörfajták széles választéka öregbíti.

Az Európai Unió az évek során a biztonságos és kiváló minőségű élelmiszerek előállítását célzó törekvések jegyében több eszközt is kifejlesztett. Példaként említhetők a különféle forgalmazási előírások, a különleges minőségű termékek azonosítására szolgáló minőségbiztosítási rendszerek, a tanúsítási rendszerek és a higiéniai rendelkezések.

FORGALMAZÁSI ELŐÍRÁSOK – A mezőgazdasági termékek többsége esetében léteznek ilyen előírások. Ezek meghatározzák a termék kategóriákat, a betartandó minimumkövetelményeket, és bizonyos címkézési követelményeket is megfogalmaznak. Kötelezővé teszik továbbá a fogyasztók tájékoztatását (például a gyümölcsök és zöldségek eredetéről és fajtájáról), és lehetővé teszik az azonos minőségű termékek árának az összehasonlítását. Ezek az előírások megkönnyítik a kereskedelmet Európában.

A KÜLÖNLEGES MINŐSÉGŰ TERMÉKEK AZONOSÍTÁSÁRA SZOLGÁLÓ MINŐSÉGI RENDSZEREK

– Három különböző olyan logó létezik, amely a földrajzi eredethez kapcsolódik: az oltalom alatt álló eredetmegjelölés, az oltalom alatt álló földrajzi jelzés és a hagyományos különleges termék. Mi a különbség köztük?

- Az oltalom alatt álló eredetmegjelölés olyan élelmiszereket jelöl, amelyeket teljes mértékben egy meghatározott régióban, elismert helyi szaktudással, helyi összetevőkből állítanak elő, és amelyek minőségi jellemzői földrajzi eredetükhöz kötődnek. OEM-termékek minősül számos sajt (mint például a Queso Manchego), hústermék (Prosciutto di S. Daniele stb.) és olívaolaj (Umbria, Kalamata, Montoro-Adamuz stb.), de sokféle gyümölcs és zöldség és – természetesen – sok bor is.
- Az oltalom alatt álló földrajzi jelzés olyan élelmiszereket jelöl, amelyek esetében az előállításnak legalább egy szakasza abban a régióban történt, ahova minőségük és hírnevük kötődik. Példaként söröket (Münchener Bier, Ceskobudejovické Pivo stb.), húsféléket (skót marhahús, számos francia baromfiféle), pék- és cukrászkészítményeket, valamint halféléket (Scottish Farmed Salmon stb.) lehet említeni.
- A hagyományos különleges termék olyan európai minőségi élelmiszer, amelyet hagyományos recept szerint állítottak elő. Példaként említhető a Kriek HKT (belga sör), a Hollandse maatjesharing HKT (holland haltermék), File Elena HKT (bolgár hústermék) vagy a Prekmurska gibanica HKT (szlovén sütemény).

Oltalom alatt álló eredetmegjelölés: a szavatolt földrajzi eredetű, jó minőségű európai élelmiszerek logója

Oltalom alatt álló földrajzi jelzés: az egy adott régióhoz szorosan kötődő, jó minőségű európai élelmiszerek logója

A biogazdaságokban termelt élelmiszerek európai logója

Hagyományos különleges termék: az élelmiszer összetevőinek, illetve előállítási módjának hagyományos jellegét tanúsító logó

BIOGAZDÁLKODÁS – Külön európai logó hívja fel a figyelmet azokra a termékekre, amelyek biológiai gazdaságból származnak. A logó garantálja, hogy az előállítás a biológiai gazdálkodásra vonatkozó uniós szabályok tiszteletben tartásával történt. A biogazdálkodás figyelembe veszi a növények és állatok természetes életciklusát, és minimálisra csökkenti a környezeti hatásokat. A biogazdaságok olyan termelési módszereket alkalmaznak, amelyek megfelelnek a vonatkozó szigorú európai uniós szabályozásnak.

TANÚSÍTÁSI RENDSZEREK – Az élelmiszerek minőségével kapcsolatos önkéntes tanúsítási rendszerek azt garantálják, hogy az adott termékek bizonyos előírások betartásával készültek. Ezek az előírások lehetnek környezetvédelmi, állatjóléti vagy tisztességes kereskedelmet biztosító követelmények, de vonatkozhatnak például a termék ízére vagy illatára is. Az Európai Bizottság iránymutatásokat dolgozott ki, hogy összehangolja az említett rendszereket, enyhítse a termelőkre nehezedő köztéttségeket, és elejét vegye a fogyasztók megtévesztését célzó gyakorlatnak.

HIGIÉNIAI SZABÁLYOK – Az Unióban termelt és a nem uniós országokból importált élelmiszerekre egyaránt vonatkoznak, és végigkövetik a termékek útját a termelőtől egészen a fogyasztóig. Az EU élelmiszer-biztonsági stratégiája az emberi és állati fogyasztásra szánt termékek biztonságosságára vonatkozó szabályokon, független és nyilvános tudományos véleményeken, valamint óvintézkedéseken alapul. Az uniós stratégiának fontos eleme továbbá az a minden fogyasztót megillető jog, hogy a szükséges információk birtokában választhasson a termékek közül.

A fentiekén túlmenően a Bizottság és az uniós tagállamok vidékfejlesztési intézkedések és promóciós támogatások révén is segítik a minőség iránt elkötelezett mezőgazdasági termelőket.

Az EU megnyitja piacát a fejlődő országok előtt

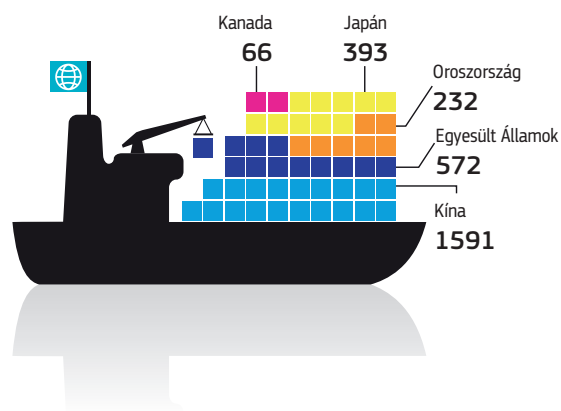
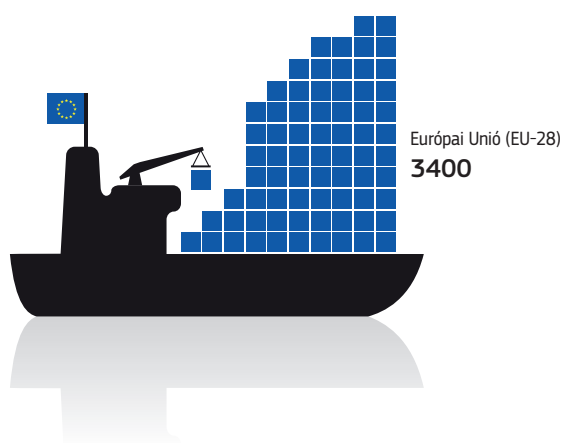
Az Európai Unió messze a legnagyobb élelmiszer-importőr a világon.

Tengerentúli fejlesztési politikája révén elősegíti, hogy a fejlődő országok értékesíteni tudják mezőgazdasági termékeiket az Unióban, kedvezményes piacrajutási lehetőséget kínálva a számukra.

Az EU 2015-ben 3,4 milliárd euró értékben importált mezőgazdasági termékeket a legkevésbé fejlett országokból. Ez több, mint a másik öt fő importőr (az Egyesült Államok, Japán, Oroszország, Kína és Kanada) importja együttesen, amely ugyanabban az évben 2,9 milliárd eurót tett ki.

Az EU széles körű kereskedelmi és együttműködési kapcsolatokat tart fent nem uniós országokkal és regionális kereskedelmi blokkokkal. Ezenkívül kétoldalú gazdasági megállapodást kötött (vagy jelenleg tárgyal ilyenről) közvetlen szomszédjaival és más országokkal, valamint gazdasági partnerségi megállapodást kezdeményezett, illetve írt alá fejlődő országokkal.

AZ EU ÉS MÁS GAZDASÁGI HATALMAK MEZŐGAZDASÁGI IMPORTJA A LEGKEVÉSBBÉ FEJLETT ORSZÁGOKBÓL

Európa a minőségi élelmiszerek fő exportőre

Kedvező éghajlatának, termékeny talajának és a gazdák szakértelmének köszönhetően Európa a világ egyik legfontosabb mezőgazdasági termelője.

Az élelmiszer-termelésnek globálisan nőnie kell, hogy elegendő élelmiszer jusson a világ népességének, amely várhatóan jelentős mértékben gyarapodik a jövőben. A közös agrárpolitikán keresztül az EU jelentős szerepet játszik e kihívás kezelésében, ezért továbbra is be kell ruházni a mezőgazdaságba.

Termékeinek mennyisége, sokfélesége és minősége miatt az EU jelentős exportőr. Mi több: az EU a mezőgazdasági (elsősorban a feldolgozott és magas hozzáadott értékű) termékek vezető exportőre. Mindezen túl ráadásul folyamatosan kereskedelmi többlet áll fenn a mezőgazdasági termékek uniós kereskedelmi mérlegében. Az EU kereskedelmi többletének 25%-át a mezőgazdasági termékek exportja generálja.

Az EU a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) legfontosabb és legaktívabb tagjainak egyike, szerepe kulcsfontosságú a globális kereskedelem innovatív és előrettekintő szabályozásának megtervezésében, és e szabályozásnak természetesen a mezőgazdaság is része. Az EU a WTO pozíciójának támogatásával segíti fenntartani a világ valamennyi országa számára szabad, méltányos és nyitott kereskedelmi rendszert.

UNIÓS EXPORT ÁGAZATONKÉNT

Gépek és készülékek: **20%**

Vegyszerek: **10%**

Gyógyszerek: **9%**

Mezőgazdaság: **8%**

Járművek és alkatrészek: **7%**

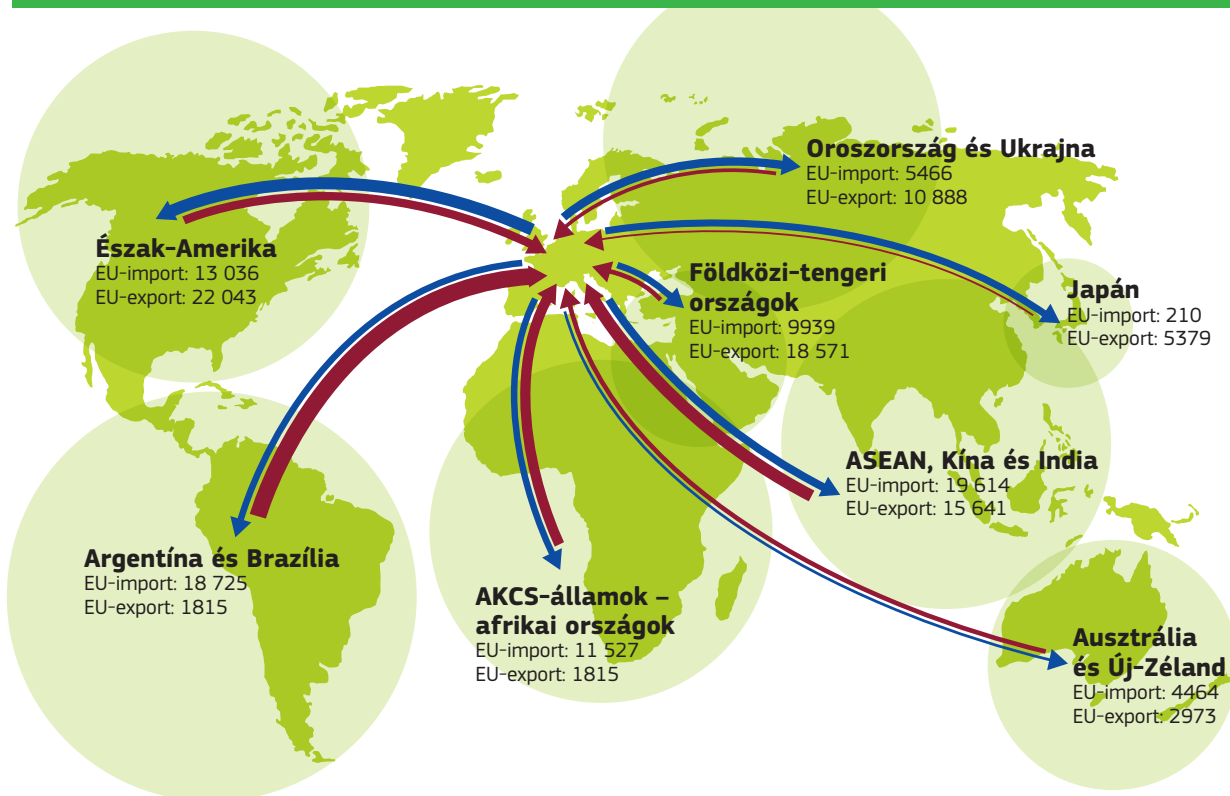
Textíliák: **3%**

Építőipari berendezések: **2%**

2015. évi adatok, EU-28.
Forrás: Európai Bizottság.

Az alábbi ábra áttekintést ad az Európai Unió agrárimportjáról és -exportjáról.

AZ EU AGRÁRKERESKEDELMI PARTNEREI

2013–2015-ös átlag millió euróban.
Forrás: GTA.

Európa mezőgazdaságának alakulása 2020-ig: az előttünk álló kihívások

A közös agrárpolitikának köszönhetően egészséges, kiváló minőségű és biztonságos élelmiszerek kerülnek az asztalunkra, mégpedig elérhető és a termelők szempontjából is méltányos áron.

A közös agrárpolitika az évek folyamán folyamatosan fejlődött, hogy megfeleljen a változó gazdasági körülményeknek és a polgárok követelményeinek. A polgárok jelentős többsége támogatja a közös agrárpolitikát, és tudatában van, milyen jelentős előnyökkel jár ez az uniós szakpolitika.

Az EU 2013-ban átalakította szakpolitikáját, hogy az megfeleljen a jövő kihívásainak. A reform figyelembe veszi a társadalom elvárásait és jelentős változásokat

vezet be: a közvetlen kifizetések rendszere méltányosabb lesz, és nagyobb hangsúlyt fog fektetni a környezetvédelemre, meg fog erősödni a termelők helyzete az élelmiszerláncban, és az agrárpolitika a maga egészében eredményesebbé és átláthatóbbá fog válni. A közös agrárpolitika révén az EU határozott választ ad az élelmiszer-biztonsággal, az éghajlatváltozással, a növekedéssel és a vidéki térségek munkahelykínálatával kapcsolatos aktuális kihívásokra. A közös agrárpolitika továbbra is elő fogja segíteni az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést.

Ahogy az elmúlt ötven évben, a közös agrárpolitika a jövőben is alakulni fog a mindenkori szükségletek függvényében, az EU lakosságának szolgálatában.

További információk

- ▶ Az Európai Bizottság mezőgazdasági honlapja: http://ec.europa.eu/agriculture/index_hu.htm
- ▶ Kérdései vannak az Európai Unióról? A Europe Direct segíthet Önnek. Hívja a 00 800 6 7 8 9 10 11 telefonszámot, vagy keresse fel a <http://europedirect.europa.eu> honlapot.

